

بدرگاہ والا قرار یافتہ موافق عالی حاصل بلا قصور و اصل سے شدہ باشند باید کہ امرائے
 عظام و سائر جاگیرداران و کردربان و زمینداران آل صوبہ عمدۃ الملک مشارالہ را صاحب
 صوبہ بالاستقلال دانستہ از صلاح و صواب پیداو کہ ہر آئینہ موافق حساب و مطابق قانون ابد
 مقرون خواهد بود۔ بیرون زدند و ہر گاہ طلب نماید چار و پنجار بے شائبہ تاخیر و اہمال حاضر
 شوند۔ و نیز حکم جہاں مطاع شرف نفاذ یافت کہ ہر کس کہ بصلاح و استصواب آل عمدۃ الملک
 عمل نکند محال جاگیر اورا تغیر دادہ بدرگاہ معلی عرض داشت نماید تا دیگر سے از مخلصان عقبہ
 علیہ سچائے او نصب فرمایم۔ کہ انتظام سلسلہ جہان بینی و استحکام رابطہ عالم آرائی
 باین امور مذکور منسلک و منجم است و ہمچنین در جمیع ضوابط و قوانین پادشاہی و ادوار و احکام
 جہان داری کہ ہر یکے اساس بنیان سلطنت و رکن قصر خلافت است۔ ثابت قدم بودہ در اثبات
 و اعلائے آل آداب الہی کمال اہتمام لازم داند و خاطر الہام موارد را متوجہ احوال سعادت
 قرین خود دانستہ ہمیشہ امید و ابرار لطف گوناگون و عنایات روز افزون باشد۔ چوں مواجب
 انجم ثواب شاہنشاہی درین نزدیکے بہ تسخیر دکن متوجہ است چہ والیان آنجا سالک مسالک
 غفلت بودہ دست تعدی ارباب ستم کشادہ اند و نیز قدر عنایت پادشاہی ندانستہ در لوازم اطاعت
 اہتمام ندارند باینکہ آن رکن سلطنت بزودی بآں صوبہ رفتہ سرا انجام آن لشکر بیوعی نماید کہ
 موجب تخمین و آفرین گردد۔ چوں رایات اقبال لشکر گویا نہضت فرماید۔ آن رکن سلطنت
 را با جمیع جاگیرداران صوبہ مالوہ حکم قضا امضا خواهد شد کہ پیشتر در ملک و کن رفتہ۔ غنماری آل ملک
 نماید در آسودگی و رفاهیت جمہور سکنہ و یار دکن از سپاہی و رعیت مساعی جمیلہ بظہور آرد و ہر
 کس از روسے عقیدت پیش از اضطرار روسے نیاز بدرگاہ آرد و اورا بجا لطف نعل الہی امیدوار
 سازد کہ ذات مقدس ما منظر عفو و لطف ست۔

فرمان حضرت شاہنشاہی در منع زکوٰۃ

تصدیق حال و استقبال و کار فرمایان کل جزو ممالک محروسہ بدانند کہ درین حکام
 سعادت انتظام کہ از ابتدا سے جلوس بر اورنگ جہان بینی کہ سن سابق است۔ از قرن ثانی
 و آغاز اقسام بہار دولت و اقبال و زمان انکشاف صبح جلال و جمال است۔ فرمان عدالت

عنوان و منشور افاضت بنیان بارقه بروز و شمشیر ظهور یافت که چون ناموس اکبر و قانون عظیم
 سلطنت ابدی پوندا الٰہی جل جلال قدر بمقتضای حکمت باطن ازل که سلسلہ جنیان دار دیگر عالم
 ایجاد و تعبیر پر و از کن مکن و اثره کون و نسا دست چنان اقتضا کرده کہ ریاست ممالک و
 سیاست مدن کہ عبارت است از ارتباط احوال مقیم و ہاجر و انتساق مصالح کما سب
 و تاجر بدستیارشی پادشاهان عادل و دیدہ بانئ شہریاران دریا دل جلوہ نما و صورت پذیر باشد
 و یکے از وجوہ خراج کہ مدار علیہ نظام حکم نصرت و جنود اقبال کہ عارسان اعمار و اموال
 و عاقلان معاند و احوال خلایق اند باج اشیاست کہ در بازار بیع و شرا و چارسو سے چون
 و چرا در آمدہ۔ اگر نسیجہ میزان اعتدال ارباب صیانت و دیانت کہ نقادان نقود و اجناس
 کوئی و الٰہی و مقومان اعراض انفسی و آفاقی اند گردد۔ ہر آئینہ جمع مصالح بمفاسد انجامد و تمامی
 محامدین نام کشد لکن الحمد کہ از مبادی احوال نصفت اشمال توجہ کہ فاطر عدالت متاظر و تدبیر
 باطن جلالت موطن مادر ریاست عموم بر تمام تربیت خصوص رعیت کہ فی الحقیقت فرزندان معنوی
 و دواعی خداوندی اند۔ مصروف بودہ۔ الممتہ لئلا کہ باضاعت لواحق عدالت سواد اعظم ہندوان
 و دیگر ممالک محروسہ منہل اصناف ناز و نعیم و ماہن مسافران ہفت اقلیم است۔ درینوہا بموجب
 توسعہ مراجع ذاتی و تکلمہ مکارم فطری حکم نافذ و امر جازم شرف اصدار و عزایرا دیانت کہ از
 اصناف حیوانات و نباتات از اغذیہ و ادویہ و روغن و نمک و شکر و اقسام
 عطریات و انواع کرپاس و پنبہ و اسباب پیشینہ و ادویات چرمینہ و آلات سینہ و ظروف
 چوب و ہیرہ و نئے و گاہ و دیگر اشیاء و اسبابی امتنع و اجناس کہ مدار معاشی جمہور انام و ملاک
 معیشت خواص و عوام است سوائے اسپ و فیل و شتر و گوسفند و بز و اسلحہ و قماش کہ در تمامی
 ممالک محروسہ تمنہ و باج و زکوٰۃ و صدیک و آنچه از قبیل و کثیرے گرفتہ اند۔ معاف و مرفوع القلم
 بودہ باشد و تہ این زمان کہ تصدیان کارخانہ سلطنت امثال این امور معمول سے داشته اند۔
 بملخصہ بخر داری بودہ کہ دستہ تطاول اقویا بر ضعف دراز نگردد و پائے تعدی زیروستان کو نہ
 اندیش سرکوب زیروستان فاک نشین نگردد۔ اکنون کہ ہیبت و شوکت و اہبت بادشاہی و قلوب
 افراد عالم نشستہ و انوار عدالت درافت در اقطار و اکناف ممالک متفق بستہ بشکرانہ الطاف
 مقیم حقیقی حاصلات آں ہمہ اشیاء کہ خزینہ موفورہ و گنجینہ ممورہ است۔ بجز ازاں ہفت چیز کہ بمصالح
 ملکی منجستہ شدہ تمام کمال بخشیدم باید کہ فرزندان کامگار و امرائے نامدار و تصدیان بہا

صوبہا و حکام بلا دو جاگیرداران امصار و عمال خالصات و مقاطعان مواضع و قصبات و جمیع
ناہداران و گذر بانان و محافظان طرق و ضابطان مساک و زمینداران حدود و ناموران ملک
مضمون فرمان معالی را بگوش ہوش جا وادہ در اجرائے حکیم جہان مطاع کمال اہتمام لازم وانند
و دقیقہ از دقائق امر لازم الاتباع فرورنگذارند۔

فرمان حضرت شاہنشاہی بہ اجی علی خان فرماں روا کے خاندیس

امارت و ایالت پناہ ارادت و عقیدت دستگاہ نقادہ و دومان عزت و علاء و
خاندان مجد و اعتلا زبدہ مخلصان سعادت کیش و خلاصہ مختصان صواب اندیش موروثی
پادشاہی مصدر آلف خیر خواہی وافر الصدق راسخ البرہان عمدہ اہل دول را جی علی خان
با عنان الطاف پادشاہی و اضغاف اعطاف ظل الہی مستظہر و مستبشر بودہ بدانکہ
الحمد للہ و المقتہ کہ بیا من توجہات سلطانی کہ اثریست۔ قوی از عنایات سبحانی این چنین
فتحی عظیم و نصرتی فحیم از کین بطون بہا من ظہور روی نمود چوں روابط افلاص و ضوابط
اختصاص آل مخلص حقیقی بدگاہ معالی ثابت و راسخ بودہ موجب مزید آبروئی و
از دیاد عزت او اولاً در نظر دور بین ما تا نیا پیش جہانیان شد و بہ کارم توجہات باطن قدسی
مواظب شاہنشاہی در معنی ہمت کل دکن و انتظام ہمہ حکام آنجا باں مصدر خیر خواہی باز
گشت۔ مستحسن آنکہ قدر این عنایت کبری و شکر این عطیہ عظمی دانستہ بچنین ہموارہ در استقبال
او امر و احکام مطاعہ کمال سعی و اہتمام نماید کہ کار آن ایالت پناہ روز بروز و رافزونی
باشد و الحق ہمیشہ از ان منظر خیر اندیشی قدمات پسندیدہ کہ لائق خیر خواہان دور بین و کار
آگاہان حقیقت پسند تواند بود و بظہور آمدہ و ہمیں مرکز و ملحوظ فاطر قدسی مظاہر است و انتظام
احوال آل سعادت کیش بنوعیکہ عبار اختلال بردا من آل نہ نشیند پیش دید ضمیر عرش
مناظرمت۔ و از آنجا کہ فطرت سلیم و فطانت ستقیم آل ہوشمند سعادت آثار شوقین باطن
ما قدس است۔ باید کہ ہموارہ مطرح نظر راست ہیں و مطرح ضمیر سعادت گزین باشد۔ کہ
بتائیدات الہی و فتوحات نامتناہی کہ نقوش ناصیہ اقبال در قوم زائچہ احوال ما
التقاد و اطاعت حضرت ما دیبا جانہ و دیبا سعادت و البقا سے دولت ارباب دین

و دول ست۔ و مخالفت و انحراف از قبلہ گاہ عقبہ ما عنہ این شقاوت ابدی و دلیل زوالی سردی اصحاب ملک و ملل و عاملیان ہویدا است کہ از ابتداء سے جلوس براورنگ جہانبانی تا امروز کہ سن سابع است۔ از قرن ثانی و اول بہار سلطنت و توروذ سالی اقبال است۔ بہر طرف کہ لو اسے غزیت برازراشتہ ایم و عمان توجہ مسطوف داشته فتح و اقبال طلائیہ عساکر اہلال و مقدمہ جنود افضال بودہ و دریں مرتبہ نہضت ریایات عالیات کہ بجانب پنجاب اتفاق افتادہ بودہ بچہمت تصفیہ کابل و تسخیر ولایت کشمیر و تنبیہ و جوش افغانہ و تادیب بلوچان صورتہ قندھار بودہ بتائید غیبی ہر ارادہ کہ در باطن الہام موطن ما کہ مرات جہاں نمائے غیبی است۔ صورت بستہ بود۔ خوب ترازان در عالم ظہور آمدہ۔ اگرچہ استخلاص قندھار و سیستان نیز ممکن خاطر اشرف بود۔ اما چون عظمت و شوکت دستگاہ شاہ عباس کہ فرماں روانی ایران بدوست رابطہ یک جہتی سابق را منظور داشته (پہلی) کاہدان مع عوائض اخلاص و ہدایائے گرامی بدرگاہ معالی فرستادہ اظہار اخلاص و انکسار بنوہ استمداد ہمت و ہرگونہ استعانت کردہ بود۔ و از قدیم الایام آباد اسلاف او میداد ظہور دولت خود را از عنایت حضرت صاحبقرانی سے دانستہ اند۔ چنانچہ استخلاص امرائے روم و استطلاق روسائے آن مرز بوم با استدعائے جد بزرگ شاہ اسمعیل و خروج او بہ نیرو سے آن جماعت از جرائد تواریخ ظاہر است در رابطہ حضرت جنت آشیانی بادشاہ میرور منصور معلوم ہنگنان درینوہ کہ ایشان را کار پیش آمدہ باشد فتوت بادشاہی اقتضائے آن نمود کہ عساکر منصورہ را از عبود ہاں نواحی ممنوع فرمودیم۔ و قندھار را بمیرزایابی کہ از منتہان آن دو دماند مسلم داشتیم و سیر کشمیر کہ از عنفوان تا حال مطلوب و مرغوب خاطر اشرف اقدس بود بعد از فتح آن خواستیم کہ سجدہ شکر گذاری پروردگار بر ماں سرزمین کہ از عطیات مجددہ الہی بودہ بجا آوریم۔ با وجود جہاں مرتفعہ و متصاعدہ و اشجار عظیمہ ترا کہ وطنیان آہہائے طوفانی کہ در راہ بود۔ مرور عبود عساکر منصورہ ازاں جہائے محال سے نمود۔ بتوفیق ایندی ہامو کب عالی روی توجہ ہاں حدود در آوردیم۔ و حکم عالی شدہ بود کہ چند ہزار خارا تراشش چابک دست پیش پیش خانہ عالی سے رفتند و در تفتیح و توسیع راہ ید طولی سے نمودند چنانچہ در اندک فرستے تا اقصائے کشمیر و کوہستان تبت سیر فرمودہ۔ مظننہ کوس غزیت بجانب کابل بلند ساختیم و مجہذ اعرصہ لطافت سرشت کابل را نیم جنود افضال ساختہ طرح قلعہ جدید کہ حصن حصین خطہ الہی تو اہند بود۔ بنفس نفیس خود انداختیم و

چنان مکتون خاطر و دورانیش بود کہ جسے از بہادران شجاعت پیشہ را پیشتر تعین فرمودہ و لا بیت
 بدخشاں را مخلص ساختہ بمیرزا شاہرخ مرحمت فرمائیم۔ لیکن دریں اثنا ایچیان حکومت
 پناہ شجاعت و شگاہ عبداللہ خاں اوزبک با تحف و ہدایا سے متواثرہ مکرر بطریق تواتر توالی
 بدرگاہ عالم پناہ رسیدند چوں مطرح نظر بلند بین ما غیر از موافق و اخلاص ازار باب دول
 امر سے دیگر نیست۔ لاجرم بدولت و اقبال مراجعت نمودہ۔ بدارالملک لاہور کہ مرکز ہماکب
 محروسہ است۔ نزول اجلال فرمودیم۔ و تیبہ و تادیب افغانان کوہ نشین کوتاہ ہیں بنوعی شدہ
 کہ اکثر سے علقہ بندگی درگوش کشیدند۔ و آنانکہ سراز قبلہ اقبال تاقتند۔ ہزاراں ہزار اسیر جبال
 سلوت و جبروت ما کہ ظلال قہر و جلال کبریائے الہی است۔ سے گشتند و در سمرقند و بخارا و
 ترکستان بغر و خت سے رفتند۔ و چوں ازیں تا چہ طرف خاطر اشرف بالکل جمع شدہ۔ بمشیت اللہ
 تعالیٰ دریں زودی در سعادت مسعود زمان محمود کہ منقب بلند بیابان زوایا سے نہانی و مختار
 و قایل شناسان جداول آسمانی باشد بدارالسلطنت آگہ مراجعت سے فرمائیم۔ و بر منتظران
 مقدم عالی ابواب فیض و افضل سے کشائیم و پیش از انتہا ص الویہ موکب عالی چوں اندیشہ
 انتظام بخش جہانیاں بزیادتر قیہ و تمیر صوبہ مالوہ معروف گشتہ شاہزادہ کامگار بہ خوردار عرۃ نامیہ
 دولت و اقبال قرۃ باصرہ عظمت و اجلال درۃ التاج فرخی دنیروز مندی واسطۃ المقدسات
 مندی و حق پسندی فرزند ارجمند شاہ مراد راہاں صوبہ سے فرستیم لائق آنکہ این معنی را عین نزول
 رحمت الہی و محض درود سعادت نامتناہی دانستہ در لوازم اطاعت و اخلاص مسامی جمیلہ بہ تقدیم
 نماید۔ و بتازگی خود را موبد عنایت خسرانی گرداند و چوں قرب مسافت روسی نمودہ ہموارہ کساں
 را یا عرض اخلاص فرستادہ مراسم یک تہتی بہ تقدیم سے رسانیدہ باشد و ہر گاہ آن زبده ارباب
 اخلاص را در امر سے اذ امور اقیان باہاد و ملک شود۔ حقیقت احوال مشرورہا بعرض گرانہ شاہزادہ
 کامگار رساند کہ سفارش آن زبده مخلصان بجنور اشرف فرمودہ ایم کہ آن مخلص ہوا خواہ را از یک
 جہتان خاص و ثابت قدمان شاہراہ اخلاص دانستہ در ہمہ باب انواع امداد و اعانت نماید
 دریں ہنگام کہ نسبت آن عمدہ ارباب عقیدت ہاں در گاہ بنوعی درست شدہ کہ بالتماس و استعاض
 اوہیات دیگران ساختہ و پرداختہ آید چہ ہا کے مطالب و مقاصد آن مخلص ہوا خواہ باید کہ بیچ
 گوہ اندیشہ بخود راہ بندد و قرب جوار شاہزادہ جواں بخت از مقدمات دولت۔ روز افزون
 خود دانستہ در مراسم اطاعت اہتمام نمودہ۔ مشرح خاطر و مسرود ہاں باشد۔ و بیچ شمنان تمیر

پوشیده نیست که سلاطین عالی مقدار که تسخیر عالم و عالمیان پیش نهاد بهمت والا بهمت ایشان است. از حکام دیار و ولایت اقطار جز اخلاص و اطاعت مطلوب و مقصود ندانسته اند و دو تمدنی که بمقتضای دودینی و کاردانی خود این معنی را منظور داشته در تداوم مسیبت مباحی اخلاص و عقیدت رسوخ نماید هر آینه ننگ و ناموس او بحال خود مانده موجب اعزاز و ترقی گردد و آن عقیدت پناه خود از مخلصان قدیم و هو اخواهان متمرلا بخلص است. و آنکه در آن مرتبه که اعتماد الملک العظمی اعتماد الخلفاء الکبری قدوة الخوانین العظام عمدة الامراء الکرام رکن السلطنت العلیه مبارک الدین العظیم خاں بدال حدود رفته بود. لوازم خدمت از آن خیر اندیش بوجود نیامد. بواسطه بعضی امور که محتاج شرح نیست بوده نه آنکه در اخلاص آن راسخ الاخلاص فتوری رفته باشد و لهذا در باره او انواع عنایات فرموده میان عالمیان امتیاز بخشیدم و از جمله مرام شاهنشاهی آنکه بآل امارت پناه عمدة المملکت مستشار الدوله بنیون السلطنت قدوة مقریان سر بر زبده نحرمان اسرار ضمیر تقداسه ارباب علم و حکم منظر فیض انبی و فضلی اتم جمیع کمالات صوری و معنوی ناظم آثار دینی و دنیوی علامی شیخ ابوالفضل که از مسلمانان بزم عرفان سرشت ماست نسبت قرابت فرمودیم. تا چنانچه علای مشارالیه نقایه مخلصان درگاه است. آن مورد حق پسندی نیز مجموع باطن و مطن خاطر گشته در سلک کمال ارباب اخلاص آید. و همواره او را به نظر محرمیت دیده و از یک جهت آن صمیم القلب تصور فرموده عنایاتی که در خاطر صلاح اندیش او منظور نگردیده باشد. بظهور رسانیم تا موجب امیدواری عالمیان گشته دستور العمل اخلاص جمیع بزرگان نژاد این عالم گردد. درینولا مخطور خاطر قدسی شده بود. که چو آن خیر خواه قدیم مجدداً مصدر خدمات پسندیده شده از روسه اعزاز و اکرام بجنوب اقدس طلبیده مشمول انواع عنایات ساخته رخصت فرمایم تا من بعد بیخ احدی در باره آن وافرالاعتماد سخن نماند بسماع عالی نرساند و باذرا ارباب غرض کسا و پذیرد. اما بواسطه آنکه آن حدود و احوالی گذشتن و بساقت بعید طلب داشتند لثیق نبود. عثمان اراده ازین وادی مخرف ساخته بخاطر اشرف رسید که کسی را باید فرستاد که دیدن او حکم دیدن ماداشته باشد. تا حقیقت اخلاص و عقیدت صمیم آن مصدر آداب خیر اندیشی فهمیده بعرض اشرف رساند. بنابراین افادت و افاضت مآب حکمت و معرفت نصاب جمیع المعقول و المنقول حاوی الفروع و الاصول عمده مخلصان درگاه دیده مخصوصان بارگاه مقرب الحضرت السلطانیة اعتماد الدوله الخاقانیة المخاطب

بملک الشعراء شیخ ابوالفیض فیضی را که در ظلال عنایت ما تربیت یافته و هرگز از بارگاہ و
 تجویدوری او نفرموده ایم و رموز دانی و نکتہ سنجی و دور بینی و آدم شناسی و مراتب اخلاص فہمی
 و مدایح اعتقاد شناسی در حضرت ما ظہور تمام دارد. بیش آن نقادہ ارباب اخلاص فرستادیم
 کہ صنوف عنایات ما را کماہی خاطر نشان ساغمتہ آن خیر خواہ سعادت انتباہ را بجلائل توجہات
 پادشاہی و مکارہم عنایات نامتناہی و ثوق نماید و سخنانی کہ مرکز خاطر اشرف ارفع است
 با تمام رساند و سرائر حقیقت عقیدت و اخلاص و دقائق عقیدت و اختصاص اورا نیز فہمیدہ
 و بعباری دانش بنجیدہ بموقف سمع عالی معروض دارد. باید کہ آن مخلص خیر اندیش سخنان حقایق
 بیان ما را چہ از آنچه در فرمان عنایت سخون مندرج و چہ آن کلمات قدسی سمات کہ زبانی
 بافاضت مآب مشارالیه در خلوت فرمودیم. سمع دانش اصفا نمودہ مراتب الطاف خیر دانی
 و مدارج اعطاف خاقانی را بعقل دور اندیش خود در یافتہ. آنچنان اہتمام مخلصانہ کار آگاہانہ
 نماید کہ حکام دکن کلم علی الخصوص حکومت پناہ امارت انتباہ منظور انظار خاقانی مشمول الطاف
 سلیمانی برہان نظام الملک کہ مجدد اتر بیت یافتہ این درگاہ است. لوازم نیکو خدمتی و
 قوانین حق شناسی بروجہ اتم و اکمل بظہور رساند و بہ سخنان کوتہ اندیشان نا عاقبت بین از
 جاوہ اطاعت و عقیدت انحراف نور زد چہ این معنی باعث اعتبار آن مخلص حقیقت گزین
 و ہم موجب امن و امان خلدین آن دیار خواہد بود. و چون مدتے بود کہ و کلاء و عوامل مخلص حکام
 دکن بدرگاہ گیتی پناہ نہ رسیدہ بود. دریں مرتبہ بخاطر اشرف نئے رسید کہ بحکام دکن کس فرستاد
 شود لیکن از اسجا کہ عنایت پادشاہی عام است و آن مخلص خیر خواہ را باہنا ارتباط تمام آرا
 علاوہ عنایت بآں ہوا خواہ حقیقی دانستہ چند سے از مقر بان درگاہ را کہ بمزید عنایت و التفات
 مخصوص اند. ہمراہ افاضت پناہ مذکور فرستادیم. باید کہ در سامان و سراسجا م آن جماعت و
 بزودی روانہ ساختن بدرگاہ معالی کمال سعی لازم و اند و بمقتضائے ظہور الطاف عالیہ انظار
 مافی الضمیر نمودہ. ہر مطلب و فہمی کہ باشد بوسیلہ افاضت مآب موسی الیہ معروض درگاہ
 معالی سازد کہ از اسجا کہ کمال عنایت قدسی سرایت در باب آن زبیدہ مخلصان ہوا
 خواہ مرکز باطن اقدس است. ہمہ در معرض قبول و اسجا مقرون خواہد بود و بموجب فو
 عنایت و التفات کہ بآں اخلاص شعار داریم. خلعت خاصہ و شمشیر مرصع و دور اسما
 اسپ عراقی و دورا ہوار و یک قطار شتر نہ ولایتی بہت آن مخلص خیر اندیش فرستادیم باید

کہ از جمیع وجوہ خاطر خود را جمع داشته توجہ باطن اقدس را شامل انتظام احوال و کافل حصول مقاصد و آمال خود داند و چون ہموارہ توجہ عالی در تربیت و ترفیہ مستعدان طوائف اناام تہیا طبقہ ارباب علم و حکومت مبذول ست۔ مردم حکمت و صداقت نایب فضائل اکتساب جائزہیں الزمانی حکیم مصری را کہ در آن حدود اند۔ چنان کند کہ بالکل بدرگاہ معلی رسیدہ بہ حکمت نایب مشارالہ ملحق شوند یعنی کار ہا کہ مشارالہ آسجا دارد بہ نیک و جد انصرام باید کہ از مرضیات خاطر اشرف خواہد بود۔ پیوستہ خاطر ملکوت ناظر را متوجہ حصول امانی و آمال خود دانستہ امیدوار عنایات گوناگون باشد۔

فرمان حضرت شاہنشاہی بہ بران نظام الملک مستثنیٰ حاکم

حکومت دایالت پناہ افلاص و عقیدت دستگاہ عمدہ اعظم حکام زبدہ اماجد انام اسوہ مخصوصان درگاہ نقادہ مخلصان خیرخواہ منظور انظار فاقانی مشمول الطاق سبحانی ہیبت عنایات متوالی مطرح توجہات متعالی کامل الاعتقاد و افرال اعتماد و بران نظام الملک بجلالت مکارم شاہنشاہی و جزائل مراحم نعل الہی مفتخر و مہابہی بودہ بدانند کہ چون آن شوکت دستگاہ از صدق طوبیت التجاہ بدگاہ گیتی پناہ ما کہ موطن صاحبان ناز و نعیم و بلجاء مستعدان ہفت اقلیم است۔ آورده بود ہموارہ مرکز ضمیر الہام پذیر سے گشت۔ کہ ولایت دکن با و تفویض باید و تہو را این امر علیل موقوف سعادت وقت بود الحمد للہ آن طور فتی کہ خاطر قدسی سے خواست و بخیال در سنہ آید۔ بتوجہ اقدس صورت یافت و عمدہ اماجد عظام راجعی علی خاں کہ مکرراً بفرمان عنایت و منشور التفات مرافراز گشت۔ ہاں خدمت مامور شدہ بود۔ بوسیدہ ظہور آل مورد مزید اعتبار و اعزاز شاہنشاہی شد بہ ہمنونی بخت قدر آل داند و ہمیشہ محنور اشرف مارا بخاطر داشته و را اظہار آثار افلاص و عقیدت کہ سرمایہ دولت دو جہانی و پیرایہ آبرو سے جاودانی است۔ جہد موفورہ نماید و دریں هنگام کہ اندک انتظام بخش جہانیاں بزمید ترفیہ و تعمیر ولایت مالوہ مصروف شدہ و شاہنژادہ کا مگار بر خود دار غرہ نامیہ دولت و اقبال قرۃ باصرہ عظمت و اجلال درۃ التاج فرخی و فیروز مندی واسطہ العقد سعادت مندی و حق پسندی فرزندار مجند شاہ مراد را بآں صوب سے فرستیم۔ آنا

درود سعادت انگاشته بمشورہ عقل دور اندیش در استحکام مہمانی ہوا خواہی فراوان کوشش بکار
 بر دوپوشہ عرائض اختصاص فرستادہ۔ گلشن یکجہتی تازہ تازہ دارد کہ ہوشندی و حقیقت شناسی حُرز مبین
 و حصین حصین ملک و ناموس ست و برادر باب دانش و پیش ظاہر و باہر است۔ کہ سلاطین عالی
 مقدار کہ تخیر عالم و عالمیان پیش دید۔ ہمت و الادارہ ہذا از حکام دیار و ولایت امصار جزو اخلاص
 و طاعت مطلوب و مقصودند آشتہ اند۔ و چوں باطن اقدس متوجہ از دیار سعادت آل عزت
 پناہ است۔ امین الدین را کہ یکے از ملازمان خاص و مریدان با اخلاص ست۔ فرستادیم
 کہ تہنیت آل فتح گفتہ فرط توجہ اشرف اقدس را مسجد و خاطر نشان او سازد۔ باید کہ بگوش ہوش
 اصفا نماید۔ و انتظام و اتساق آل ولایت را از کمال خرد مندی و حق پسندی چنانچہ در ملازمت
 اقدس ما فہیدہ است۔ بہ تقدیم رساند و قوانین ما را بدستوریکہ در محکم بحر وسہ جاری و جاری
 است۔ راجح گرداند و کرپت شعاران کوتاہ پس را کہ جز پیش پاسے نہ بینند و غیر از اقتصاد
 و اخلاص نکوشند۔ در بہات دخل نہدند و در رعایت خاندانہائے قدیم و پیش آوردن اصحاب
 اخلاص کہ بر است۔ گفتار سے و درست کرداری مشہور و موصوف باشند۔ کوشش نماید و در
 اعتبار ادب علم و فضل و اعلائے اہل دانش و حکمت سعی موثر بجا آورد و شمار و زرا در مضیبات
 الہی مہمور داشتہ۔ آنچنان آگاہ باشد کہ دست او یا از ضعف کوتاہ بودہ زیر دستان درہما و امن
 و امان مرفہ الحال و فاسخ البال باشند و چوں منشور عاطفت بآں عمدہ مخلصان شرف صدور
 سے یافت بخاطر ملکوت ناظر بمقتضائے شمول رفت کہ احاطہ عموم خلایق دارد رسید کہ نراہین
 قضا جریان فصاح بیان ببادل خان و قطب الملک عزائم او باید کہ اگر توفیق رہمون آہا شود
 در لوازم اطاعت برخلاف سوائف ایام سلوک نمایند۔ چہ از ان بہتر کہ عنقریب بتائید دولت
 ابد بیوند ما با ہم اتفاق نمودہ باعث فتوحات فرنگستان و سایر بنا در شوند و مورد ہزار گوئہ عنایات
 گردند اگر بواسطہ خرد سالی و ہجوم کوتاہ بینان کہ بعد مسافت را حصین حصین خود خیال کردہ نفلت
 گردانید۔ نیز بتوفیق ربانی و تائیدات آسمانی در اندک فرصتی تمام ملک آہا بآں تربیت کردہ
 مالتعلی خواہد گرفت باید کہ عنایات اعلیٰ خاقانی را منتظم احوال سعادت اشمال خود دانند۔

فرمان حضرت شاہنشاہی در طلب یکے از فضلاء شیراز

المنۃ باللہ کہ از آغاز ابسام صبح اقبان و طلوع نیز اہلال کہ مبدائے جلوس بہ

اورنگ سلطنت است۔ تا امروز کہ عوام سعادت انتظام خلافت باریعین پیوستہ و در
 نظر دور بین عنفوان ریغان بہار دولت و اسپرز از ریحان حدیقہ افضال است۔ ہمگی بہت
 نعلی اعتصام بیکس و تربیت مستعدان ہر صنفی سیمایا معترقان بحار علوم و حکم بودہ و علی الدوام
 مشکلمان ہر فریق در کوششی سر بردالا بمطالب عالیہ رسیدہ کامیاب صورت و معنی اند بجز
 حکمت الہی بران صورت پذیر گشتہ کہ چنانچہ بادشاہان عظیم المقدر توجہ عالی باین فرقہ گرامی
 سے گمارند۔ آپہنیں ایں کردہ نیز جو یاسے مطالب انسی و وصول بہ محفل عالی کہ محض مفاخر
 و معالی است میباشند دریں ہنگام کہ صیت فضائل و کمالات کسی و وہی افادت اوصاف
 مرضی الشمائل جامع الکمالات چلی بیگ مکر السمع اشرف رسیدہ ہمانا کہ حسن افلاق ذاتی او
 بر باطن الہام موطن پر تو انداختہ توجہ علی طلب او شرف ظہور یافت۔ مستحسن آنکہ بقائد الطائ
 الہی و سائق مکارم شاہنشاہی محل رسید باینصوب صواب بر بند و بزودترین وقتے باستلذاد
 حضور فائض السرور مستعد گرد و در آمدن و آوردن ارباب استعداد اہتمام نماید و
 سعادت منش قحاصے شیرازی در باب سراسجام راہ حکم اشرف صادر شدہ بجلوہ
 ظہور خواہد رسید:

دفتر اول تمام شد

انشاء ابو الفضل دفتر سوم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

آغاز دفتر سوم انشاء ابو الفضل مشتمل بر خطب و ختم و انتخاب کتب و بیاضها و تراویح و غیره

خطبہ تفسیر بعض از آیات سور فتح

يَا رَافِعَ اَعْلَمِمْ اَيَادِي وَاَنْفُسَ
اسے بلند کنندہ نشانہائے نعمت و نعمتہا
عَلِمْتَ مِنْ عِلْمِكَ مَا لَا نَعْلَمُ
بیا موزمار از علم خود آنچه نماند دانیم

رَبَّاعِي يَا فَا رَافِعَ اَبْوَابِ عُلُومِ وِحْكَمِ
اسے کشائندہ درہائے علم و حکمت
مَرَفْنَا مِنْ فَضْلِكَ مَا لَا نَعْرِفُ
شما ساکن مارا از فضل خود چیزی را کہ نمی شناسیم

محمد ک یا من ارسل الی الخلق رسولا آمینا و بشیرہ یخطاب انا فتحنا لک فتحا مبینا
حمد میکنم ترا ای آنکه فرستاده سوستی خلق رسولی را که امانت دارد و وحی است و خردمند دارد و اورا خطاب برترین مافرح کریم بر آفریند

لِلْعَيْنِ جَمَالَهٗ اَنْتِيسُ الْجَلْوَاتِ
برائے چشم جمالی آنحضرت هدم محاسن
اَضْعَافُ اَضْعَافِ عَيْفِ رَمَالِ الْجَلْوَاتِ
بسیار بسیار چندان از رنگهای بیابانها

رَبَّاعِي لِلرُّوحِ خِيَالَهٗ جَلِيسُ الْجَلْوَاتِ
برائے جان تصور او ہمیش خلوتی است
اَبْدَاهُ اللّٰهُ مِنْ صِلَاتِ الصَّلَوَاتِ
تجدد فرستد اورا خدا از بخششهای درودها

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلَى اٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ وَاَتَابِعِيهِ وَاَتَابِعِيهِ وَاَتَابِعِيهِ
درود فرستد خدا بر او و یاران او و پیروان او و دوستان او و سلام رسته و بعد از این پس این خطب است منسوب فتح و تحفه است
اِقْبَالِيهِ بِمَنْزِلَةِ الدُّعَاءِ مِنْ اَخْصَرِ الْفُقَرَاءِ الْمَلْتَجِيْنَ
عَلَفِ اللّٰهُ تَعَالَى وَاَتَابِعِيهِ اَبِي الْفَضْلِ

منسوب با جمال سجائے دعا از طرف کمترین محتاجان پناه گیرنده به مهربانی خداست برتر و بزرگ ابو افضل
 بن اشع مشبارک فتح اللہ علیہ ابواب فضلیہ و افضلہ و بین کہ آیات جمال و جلالہ
 پسر شیخ مبارک کشاید خدا رود در پاسے بزرگی خود و مهربانی خود تا هر چند بجائے او نشانه جمال خود
 لاجل حضرت سلطان السلاطین کهنه العالمین ظل اللہ فی الارض اکامم المکتظین
 برائے درگاه پادشاه پادشاهان پناه جهانیاں سایه خدا در زمین پیشوای سائے گیرندگان
 یوم العرض ملک المشرق و المغرب منزه غایب العرب المؤید من عهد اللہ
 برود قیامت پادشاه مشرق و مغرب شیر بیشه جنگ تائید کرده شده از نزد خدا
 المئید بحمد اللہ سینه مفتاح القلاع و ذکره مصباح البقاع من صاری مصاریف
 و قوت داده شده بشکره ایتخ و کلید برائے قلعه است و ذکرش چراغ خانه است هر که گشت در جنگ گناه
 خدا فیه سال به الودعی و طار به العنقا و من طار علی مصاد القیاده طاب له العیش
 معاف او بر ما در آب رود و با خود پرانید او انقاد آنکه برید بر شکارگاه فرا بنداری او خوش شد بر او زنگانی
 و طال له البقاء - مشعر

و عاریس نخل النضر و من المکارم و نشاننده درخت فیروزه باغ بزرگیها ربی قمره آثار ستم الاراقسم و در غضب او نشانه است زیر مار است	و دراز شد برائے او عمر مشعره قصه ارفع فی ساحة العسل آباد کننده کاشانه فتح در میدان برتری محمدر راج الروح فی طبع لطفم غیر شراب رحمت در برشت مهربانی دوست

خلیفه فاح من مساجب اذیال همه ارجح التیایة النبویة و ساح من مساجب انهار
 پادشاهی که بلند شد از جاهائے کشیدن دامن پیش خوبشکے نیابت بنی دروان شد از جاهائے روانی
 نهمه فلیح المطایفة المصطفویة منه شارع نور الهدایة و المرشاد که دعوة الحیوة و نور کل قوم
 اراده دش نهر بری صطفائی از پر آگند شد نور مهربانی در او بودن بر او است دعا زندگی و حال آنکه او بر همه قوم رحمت
 سکت طیبات القیض فی حائل شمایلک و تسکت جوابات الجود من مناهل مناهل لقد
 گداخته و ریخته شد همه اقسام فیض در حائل خصلتها بنده او و سل و سایه شد چشما بخشش از چشمهائے ابرائے او البتة
 تنقسم بریح الحیل و الاغان فی بیت شمال مکارم و تنقسم روضة له العلم و الفضل من مصعب
 به تحقیق برائے نرم یافت بهار عمل حاصل در وزید ننگه باد شمال بزرگیهاست او و تنگه شد باغ علم و فضل از برکت

زَلَالٍ مَرَّاحٍ حَافِظَ حَدُّوَاللَّهِ بَحْدٌ لَارْسَمٌ لِلْحَمَادِ مِزِي آيَاهُ وَلَا صَدْرًا لِعِدَانٍ يُتَعَدَّى مِنْ تَعَاذِ
 آب عفاف ہر پانیہائے اولیہاں احکام خدا تا غایتی کہ نسبت رسم حرام چیز یا در زمانہ اوست طاقت کے راکہ تجاوز کند از
 احکامہ نئی المنکر امر و معروف من لَدِيهِ وَصَدِّ الْمَعْرُوفِ فِعْلٌ مَجْهُولٌ لَا يُسْتَعْرَبُ الْمِيَةِ اَعْلَمُ سُنْ
 روانی احکام او بازداشتن از بدی امریت پسندیدہ و شہد طرز نزد او و ہنگردن نگرانی امریت مجہول کہ اسناد کردہ نمی شود و
 اللقب طائفہ لکبیر جمالیہ و آیا من الاوصاف عاقلہ فی مطاف کمالہ فالنظر کیف انتراض
 او خوش بقہا کرد گردہ کعبہ جمال اوست و تبرکہ او صاف احکاف کندہ در طواف گاہ کمال او پس میں چگونہ سر نیز شدہ
 ریاضن الشرعیۃ بہتلاان اقبال غیب و بولہا و کم استفاض حیاض بالطریقہ من بیعان لولہ بعد
 است باہائے شریعت برداں شدن آب اقبال و بعد پر مردہ شدن خود و چہ قدر پر شدہ در جہانہ طریقت از جاری شدن
 خمویہا و النظر الی علو شانہ و لا حظ سکو قدرہ و مکانہ فیان اقبالی العالم میں اڈنے علمائہ
 بختش او بعد گنم شدن خدا بیک طرف برتری شان او و سواظ کن بلندی مرتبہ او را و منزلت او را زیرا کہ مردان عالم از اڈنے
 و اما بعد الملوک من مقسی اقدام از کانیہ لا یفتش احد فی السادی و التوازی و الفصح عاشق کہ
 علمان او بند و بزرگ پادشاهان از بوسندگان باہائے ارکان دولت او مہنے زندگے در برابری و مقابلہ و فتح عاشق او
 فی المعارب و المغازی ابو الفتح جلال الدین محمد اکبر شاہ الغازی لازال اعلام دولہم مزوعہ
 در جہانہ سرود مقامات جنگ عقب پادشاہ و نام او جلال الدین محمد اکبر شاہ جہاد کنندہ ہمیشہ پادشاہد کے دولت
 من السمک الی السماء و جباہ الملوک مبعثرہ فی تراب باہم الملائک و لما کان دعاء
 او بلند از ماہے تا ستارہ و پیشانیہائے پادشاہان غبار آلودہ در خاک در او کہ مقوم ہر یکیت و ہر گاہ بود دعا
 مزید دولہم مستوطنانی بسانی و توجہ و حصول فتح و نصرہ مکتبانی جنائی لاجل انی بیما من زمانہ
 زیادتی دولت او باشندہ در زبان من دوی آوردن حصول فتح او نصرت او بیاہندہ در ویل من بر لے آنکہ بختی من
 الایمن شرفت و تحصیل جلال العلم من فی آوان الصغر المہتی عن غوار مض الفہوم ولان فی
 بركات زمانہ او کہ مبارک است بزرگی یافتہ حاصل کردن بزرگ علماء در ہنگام خردی کہ باز دارندہ است از ہر یکیت فہیدہ او
 فتح حصول المطالب و فی نصرہ الوصول بالمآرب فاذا حصل لفتح جدید علی اممالک
 بر لے آنکہ در فتح او حاصل شدن مطالبہاست و در نصرت او رسیدن بجاہتہا پس و تحیکہ حاصل متداور فتح نور ملک ہائے
 الشرق یافناہ الفرق الطابعیۃ الباعیۃ بالقتل و العزق الشرح صدری اقصی نابہ الشرح
 شرقی بنا بود کردن گردہ ہائے گرا، سرکش بہ کشتن و ترق کردن کشاہ شہید من غایت مرتبہ کثایش و شہدانی شدہ
 الشرح و مزید روی و صریحی حینا بعد حین فارت لتہنیہ ہذا لفتح ان افسر الوقت الاول من

شوندگان و افزود راحت من و خوشی من دم بدم پس گزیدم برائے مبارک باد این فتح که تفسیر گنم آیت اول را از
سُورَةُ الْفَتْحِ لِمَا فِيهِ مِنْ اَجْمَاعِ خَمْسَةِ اشْيَاءٍ وَهُوَ الْفَتْحُ وَالْمَيْمُ وَالْعُزْرَانُ الذُّلُوبُ الْمُسْتَقِيمُ
سوره فتح زیرا که در آن آیت اجتماع پنج چیز است و آن فتح روشن و بخشش گناگان پیشین
وَالْمُتَأَخِّرَةُ وَالتَّمَامُ النِّعْمَةُ وَالْهُدَايَةُ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ وَالنَّصْرُ الْعَزِيزُ وَبِذِهِ خَمْسَةٌ كَالْاَكْبَادِ
و پسینه و کامل کردن تمت در میان طرف راه راست و فتح غالب باشد و این پنج چیز بجز امکان
الْحَمْدُ لِهَذَا السُّلْطَانِ وَبِهِ الْمَقْدَمَةُ وَالْقَلْبُ وَالْمَيْمَةُ وَالْمَيْسِرَةُ وَالسَّاقَةُ الْمَقْدَمَةُ جَمِيعًا
بیگانه بود برائے این پادشاه و آن امکان فوج پیش و شکر میانه و سپاه دست راست و شکر دست چپ فوج است
اَنَا فَتَحْتُ لَكَ فَتْحًا مَبِينًا وَسَاقَةً وَيَنْصُرُكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا لِأَنَّ الْفَتْحَ وَالنَّصْرَ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَبِذَلِكَ
بیشتر و شکر او ما فتح کردیم برائے تو فتح ظاهر و فوج پس اوست و مددخواهد کرد ترا خداوند غالب نصر اول آن و آخر آن
وَلَا حِجْرَ وَوَقَلْبِهِ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ لِأَنَّهُ وَقَعَ بَعْدَ الْمَقْدَمَةِ وَلِمَا فِيهِ مِنْ
پیش آن و پس آن است و فوج میانه او تا به بنشد ترا خدا آنچه مقدم شد از گناه تو و آنچه موخر آید زیرا که آن واقع
وَكَلِمَةُ ذَاتِ الْمَلِكِ الْقَيُّومِ كَمَا أَنَّ قَلْبَ الْجَيْشِ مُقَرَّمُ الْمَلِكِ بِمِثْمَةٍ تَمِّمُ نِعْمَةَ عَلِيكَ وَمَيْسِرَتَهُ وَيُؤَيِّدُكَ
شده بعد مقدم برائے آنکه از نسیم ذکر اسم ذات پادشاه قیوم در آن است چنانچه میانه شکر میانه قرار شاه است و فوج
صِرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ وَتَخْصِيصُ التَّمَامِ النِّعْمَةِ بِالْمَيْمَةِ لِتَخْصِيصِهَا بِزِيَادَةِ الشَّرَافَةِ فَشَرُّهُنَّ تَفْسِيرُهُ وَتَأْوِيلُهُ
دست راست اوست و تا بنماید ترا راه راست و تخصیص کامل کردن نعمت با میمنه برائے خصوصیت اوست بر زیاده بزرگ
أُورِدْتُ نَالَ الْبَدْرِ فِي تَحْقِيقِهِ وَتَفْصِيلِهِ وَأَوْدَعْتُ فَوَائِدَ شَرْفِيَّةٍ سَمَّحَتْ بِهَا أَذَانُ الْمُدْقِقِينَ وَقُرْآنُ
پس آغازیدم در تفسیر آن وقف و تا پیش آوردم آنچه ناچهار است اذ آن در تحقیق و تفصیل آن و سپردن آن تفسیر افانده بزرگ که موافقت
لَفِيئَةِ حَلِيَّتِهَا بِهَازِبِ الْمُحَقِّقِينَ وَرَوَّادِ الْبَدْرِ عَلَى فِكْرِ الْعَابِرِينَ وَأَوَّادِ فِقْرِ حَدِثَتْ مِنْ
نودبان در نهانست باریک بینان و کنار بایم که آراسته شد با آن کتابها همچنان وزند نکتة هستی که ریخته شد بر فکرین که سست است
عَيْنِ ذِيهِ الْقَاصِرِ وَالْمَرْجُوِّ أَنْ لَقِبِلَ بِذَلِكَ الْقَحِيَّةِ الْفُجِيَّةِ وَفَاتِحَةِ الْفُجُورِ إِلَّا لَيْسَ وَأَنْ تَحَلَّتْ
و بدیک فقره که ساخته شد از عین من که کوتاه است - و امید است که قبول کرده شود این فتح فتحیه و سرنامه فتمائے الهی و امید
صُورَةُ فِي مِرَاةِ أَفْئَالٍ وَتَحَلَّتْ قَامَةً مَقْصُودِي بِكَيْسُورَةِ إِقْبَالِهِ لَعَلَّ مَسِيْقَتُ أَنْ وَجْهَ مُرَاجِي مِي
که روشن شود صورت مراد من در آئینه هر باینهاست او و علم پوشده مقصودین بولباس اقبال آن شاه آری یقین میدانم که مراد
فِي سَجَلِ نَوَالِهِ وَصُورِ مَقَاصِدِي لِيَتَأَهَّلَ بِجَمَالِ مَوَاطِنِهِ وَمَنَالِ فِطْوَى السَّحْبِيِّ وَكِبْرِي الْجَمْدِيِّ
من دیده شود در آئینه بخشش او و صورتهای مقاصد من دید شود در جمال غنچهها او و فطوایب سحبی من و کبری جمدی من

فَجَدْتُ قَوْلِي وَمَا لِي بِدَمِيْنَ قَبُولِي دَعَاءِ بَقَائِهِ وَيَعُوْهُ بِذِي الْقُوْتِ اسْعَلُ بِدَوَامِ الدَّرْسِ

پس گویم قل خود را آنچه ضرورت است قبول کردن آن دعای بقای آن شاه و بسبب قوت این دعا مشغول بشوم بدان
و ذکر الحق الذی لا یموت فی الخائمه حقیقه الحقیقه علی بنیستبراختتام این التفسیر و توفیق
دوس و ذکر خدا که نخواهد مرد

وَعُوْهُ عَلَى الْفُرَاغِ مِنْ تَمِيمِهِ وَتَنْبِيْهِ تَسْوِيْدِهِ وَحَقِيْقَةِ الْحَقِّ الَّذِيْ هَدَانَا لِمَدَاوَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيْ لَوْلَا
توفیق او و مداو بر فراغ یافتن از تمام کردنش و ترتیب نوشتن آن و تحقیق آن همه متعلق برائے خدا که راه نمودن ما باین طرف
اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ مِنْ عَلَيْنَا بِمَا تَمَّامٌ بَابِ كُنَّا وَاسْتِحْجَاحُ مَا التَّمَسُّ حَاطِرٌ نَارًا يَا هُ
منه بودیم راه یافته اگر به است میگردیم الله احسان کرد بر ما تمام آن چیز که امید داریم بدان آنچه در خواسته خاطر ما آنرا

رباعی اَلْفَتْ رِسَالَةً حَلَّتْ عَنْ سَطْحِ جمع کرم یک سار عالی از کلام بیوه خلاف شیخ تاریخ کشایم بد ابا الاحصا تاریخ تمام آن ظاهر شد به شردن	استت مقرر نساء یومع ا لسطح استوار کرم قبه دار عمارت بلذ بام من تسمیه بیئات الفسح از نام نهادن به بیئات الفسح

اللّٰهُمَّ اجْعَلْ لَنَا نُحُوًا فِيْ الْاَشْرَاقِ بِتَاثِيْرِ ظُهُورِ نُورِ ذَاتِهِ كَالذَّرَّةِ فِيْ وَرْقِ الْيُوْسُفَ وَتَجَلِيَّاتِهِ بِحُكْمِ كَمَالِ النَّبِيِّ
یا الله بگردان برائے ما تا پدیدگی در پرتو روشنیهاست ظهور نور ذات آن اشراق چون ذره در ورق آفتاب و تجلیات آن بکرم

وَجَمَالِ حَالِهِ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ - قِطْعَةٌ فَارِسِيَّةٍ فِي التَّأْيِيْحِ

کمال نبی و جمال او و آل او و یاران او -

منت خدائے را که گهر طے شاهوار ز الماس کلک سفته دور ملک انتظام از قدر در خورست که هر جوهری از آن بهر نشان که شاه که جوهر شناس عقل سلطان عهد اکبر غازی که بر سپهر ز بخش خورشید که از افراط بود دوست ور عهد او ز بسکه بهتر راد او ج شد ازین عهد پاوشه و عهد اوستاد ده سال و پنج پیش پدر کافری بود	کتاب سے گفتند با بجم برابری آوردہ آن چنانچہ خوش آید جوہری سازند گو شوارہ خورشید خاوری چوں او در سے ندید بیائیزہ گوہری خورشید کسب کردہ از ذرہ پروری خورشید عاجز از عمل کیمیاگری عیب است ہر چہ بہت بفر از ہنروری طعم نمود یاری و توفیق یاری تخصیل کردہ ام ز علوم مقسوری

مذکورم از نماند دماغ مرا تری بختم نموده سوئے جناب تو بگری از عطر التفات تو یا بد معطری در بحر ریخ بسکه نمودم شناوری که عین التفات برین تحفه بنگری تا ریخ نام او شده تفسیر بگری	درد چیراغ خنده شب آمده ام بید شایانم که بعد هزار آرزوئے دل دارم خیالی آنکه دماغ احمید من دست مرا بگیر که دستم زکار رفت آل چشم دارم از نظر بنده پرورت تفسیر و کشف است مویخ بنام شاه

اختتام شرح آداب المریدین شیخ شرف الدین میری

ابوالفضل بن مبارک که از نارسائی و در اوراق مداوای بیماری خویش جوید و چول خورد آبله پاش
 او از تنگنای خوشی و گفت و گوئی خود بازمانده بريح القهقری نموده دست بدامن هر فاسی
 سے زندگی ساز نایافت رارق را کو گفتا رچه و خواہش کدام بار سے از کو تہی حوصلہ از زندہ ہائے
 مردہ بل زمانہ میرا آمد و جو یائے ہم نشینی مردہ ہائے زندہ روان است و از ابتلائے حیات حسی
 در جوش بودہ یعنی سترقات زمانہ را صرف سخنان طائفہ کہ صحبت ایشان آرزوئے دل است
 و نیک ذاتی از حرف و صوت گذشتہ و عمل شائستہ پیراستن متیقن بعضی و منظورن طائفہ است
 سے نماید و دل ہرزہ کہ در بريح خوش سے سازد و از بلاغت و فصاحت کہ بیش از جامعہ مستغنی
 نتواند بود تنگ آمدہ میر شری کہ شیخ شرف الدین میری بر آداب المریدین شیخ عبد القادر مہروردی
 بزبان بے تکلفی بلیغ پارسی آورده است سے نمود و آنچه مقتضائے وقت کہ بحسب تقدیر
 نسبت فرزندہ دار و خوش سے آمد سے نوشت تا آنکہ بتاریخ سلخ بريح الاول سن نہصد
 و نود و شش در لاہور قراغ حاصل شد و نفس امامہ دیوانہ را از بخیر گشت الہی بستہ زنجیر و یافت
 خود گردان یا خوردی کہ است کن کہ از بد بیات اول نہایت در سوانح کو تہی اگر خورد سند نشود
 صابر بودہ اعتراض بر تقدیر نکند۔ استغفر اللہ این چه خواہش است۔ کہے باشد کہ از بار ارادت
 باز آمدہ در گلزار رمانائے خاطر آسودہ دل گردد۔ استغفر اللہ ثم استغفر اللہ۔ و در آخر ملاحظہ
 طبقات صوفیہ نوشتہ اند۔ در خلال احوال کہ خاطر فائز را از نیکو نایات مال تمام دست
 داده بود۔ خصوصاً از صحبت اینائے زمانہ و اخوان روزگار کہ طبیعت را از جبار تمام عارض گشتہ
 اگر چه بواسطہ موانع ضروریہ کہ ضرورت آن از ریزد و نماند بہت وقت فطرت بہم رسیدہ

خود را در ضیق مجالست برادران رسمی محبوس دارد. اما بدین قدر عنایت بے قایت حضرت واجب الوجود در عالم معنی ازین تنگنائے پر آشوب گاہ گاہے کالبرق الحافظ نجات یافتہ مثل مرغ وحشی کہ از امتداد بودن در نفس بعد از اتخلاص سراسیمہ شدہ راہ مطلب فراموش کند و بہر طرف از مر اضطراب رود بہر جانب شتابد این کس نیز بے تابانہ بانحائے شتے مے رفت در اثنائے این حیرت و سرگردانی خاطر را رغبت بر صحبت گذشتہائے کہ زندہ ولی و قارغ خاطر یں ہا متیقن جمع و منظور طائفہ بود شد تا آنکہ گذر بمطالعہ طبقات صوفیہ کہ از تصانیف شیخ عبد الرحمن سلیمی کہ از کبار متقدمین است افتادہ و بمناسبت آن حالت و آن ذوق کہ بہر چکدام اعتماد اندازد و آنچه خوش آمد در قلم آورد ترعد از اخوان حال و مال کہ بریں مسودہ نظر انداز ندانست کہ این منقطع را با آن حالت قیاس نمودہ اگر اعتراض نہ نمایند۔ یا نصاب نزدیک خوابد بودست و ششم رمتان نہصد و نود در قچپور نوشتہ شد۔ و بیجا کہ کجکول خرد از خامیہائے این مجرد مقید آنست کہ تمنائے آن فاروق در زمان بنیوائی و تنہائی کہ بر عونت تجرد گرفتار باشد۔ این کجکول ترشی در کاسہ سراسی ہشیا ر مست اندازد تا بقدر بعالم افاقہ آمدہ راہ رفتار خود را گم نکند و آنچه آن را سرمایہ لاغر می این فریب انگاشتہ است از اسباب مزید فریبی نگرداند الہی دست این عجول جریں از دامن تدبیر خودش باز داشتہ اورا در جبال تکفل خود چنانچہ داشتہ بودے ظاہر گردان ابشرف دولت آرامی کہ بے آرامی را در آن مجال نباشد مشرف شود و از بند نعمت آشی وجود خلاص شدہ در بیم نیستی نباشد۔ عبد اللہ کجا سر شکر گزاری وجود است و چگونہ اورا ترس عدم بہ پناہ دعا بر ولور داعیہ امید است و نہ واہمہ ہم اے ابوالفضل شرے از خود بدار کہ از عبد اللہی عبد العلی آمدی و از انجا افتاں و خیزاں بعد الطبعی اگر چہ دتے در کسوت ادب علم بودی۔ ترکانہ بہت تو کجا شد کہ چو شے بزند کہ از بند بندگی نجات یابی۔

شرح انتخاب المریدین

دل پریشان از روئے اضطراب و نادانی برہن آتش و قرین سوزش بودہ گرد سراپائے جہانیاں مے گشت و بہ پائے شکستہ چشم نابینا در سالک اطوار جہانیاں سلوک نمودہ مشاہدہ خورند یہائے سنی نوع خود کردہ طن ارتقا بدارج سعادت بخود مے کرد و از مخادعات نفس امارہ ذاہل و غافل بودہ از فرد رنگی خود درو حل جہل و غلاب شقاوت خبرے نہ داشت۔ تا آنکہ رعونت

تماشا یا طلب مداد و در مطالع شرح آداب لم یدرین شیخ شرف الدین منیری روزے چند مقید
 ساخته خاطر قاتر را بران داشت که آنچه بمساعت وقت پسند خاطر فضول افتد رقم پذیر قلم نامحرم
 شود بنا بران شرطے از اوقات نامضبوش با صرف آن نموده سخنان و لآویز خود را مسودہ سے
 نماید وادرد و قبول تماشا شیای مطنین خاطر بودہ اولاشفائے بیمار خود ثانیاً ماواے مفلسان تیمار
 طلب چشم وارد این چه تراژست کہ سے خایم و این چه مزخرفات ست کہ سے گویم۔ ہلال بہتر کہ ہر خوشی
 بر زبان بہرہ گویتہ ازین محال گوئی باز آیم و نموشی و مساز گروم۔ رباعی

گر عاقلے حدیث تو کم کنی راہ سر گفتگوئی محکم کنی
 دل سوختہ و چند قرآنم کنی بر کردہ بگریمی و ماتم کنی

ابھی دیدہ بینائی یا شہیر عنقائی دول بے حاصل را بہ ندرت گاہ رفا و تسلیم برودہ صلح کل عنایت
 فرمائے داز کشکوش کون و نساد نجات بخش استغفر اللہ ثم استغفر اللہ اگر نہ داعی دعای یومے بودے
 از گرداب بیخائی کہ زبان طلب در در گاہ طلب تو بمقتضائے حکمت بالغہ آن چنانکہ بالیستی ظہور و
 آوردہ دراز کردہ بودم کہ سرے بر آوردم نیتہ ابوالفضل بن بیک عفی عنہما اللہ اکبر خاطر اعجب
 حیرت است کہ عبارت در بنگہ نے دائم کہ چسان از عہدہ اویر آیم۔ ابیات:-

ہست بیدائے حکمتش پیدا نیت پیدا کنار آن پیدا
 قدمے چند عقل سرگشتہ ہر طرف رفتہ باز برگشتہ

و چون قائم تقدیر ازل این حیران ہچچدان در گل ماندہ را بمقتضائے حکمت بالغہ در افراد ابنا سے
 دنیا در آورد و بہ نایب در مشاغل لایعنی دنیوی مہمک ساخته کہ از لذات حیرت کہ بموجب ذمات
 فطرت وستی قابلیت گاہے دست سے داد از انہم باز داشت۔ رباعی

اے فسق و فجور کار ہر روزہ ما وے پُر زحرام کاسے و کوزہ ما
 مے خند و روزگار دے گریہ عمر بر طاعت و بر نماز و بر روزہ ما

ساجد و یانا لایسال عما یفعل شائانے دائم کہ چه کردہ ام کہ مستوجب آن شدہ ام کہ از عبد اللہ بعد
 جعی آوردی اگر چه و ثوق بر جلال آلائے تو در درجہ اعلیٰ است کہ این حالت را تا بیدی نباشد۔
 ایہراستان کریمی تو در یوزہ سے خایم کہ از عبد اللہ بعد الدراہمی والدیناری نیاری چند گاہ است
 کہ فطرت با طبیعت من در نبوست و در کش کش ابنائے زماں افتادہ ام نہ قوت گریزد نہ قدرت

بیہ رباعی

صبرے نہ کہ از عشق بی پریم من بختی نہ کہ بادوست در آمیزم من
دستے نہ کہ باقضا در آویزم من پائے نہ کہ از میانہ بگریم من

سبحان اللہ غریب حالتی و شگرف مقامی پیش آمد کہ باطن یا مریا نزل گرفتار و ظاہر یا شرار روزگار
در جنگ نہ روانگی کہ پائے ازین وصل بیرون کم و نہ قوتے کہ سرانجام ظاہر تمام قیاس باید کرد کہ
بامور ضروریہ این لباس پر تبلیس چه قدر توان برداخت و بمقتضائے رابطہ قدیم طائفہ از خلان
و فایموجب ولسوزی کہ لازم طبیعت دوستان این نشاءے باشد در انجام مقاصد و مطالب
مساعی بلوغے نمودند آثار صدق نیت و حسن طوبیت این طائفہ چوں نزدیک بقیاس عرفی
بود و جہالت ایشان از حالت سریتہ این شوریدہ قریب بقیاس نفس الامری نہ روئے منع داشت
و نہ رائے قبول تا آنکہ غرہ رمضان سال تہصد و نود و یک قرار بران پنج داد کہ از کلیات امور
واقف شدہ خود یک دفعہ بآں پر وارد۔ اللهم خذ منا من الموحی النفسانیة والوساوس
الشیطانیة و شرفنا بمقام الوصول و اوصلنا بعالم العقول اللہ اکبر بر خور دار آستانہ معرفت
رہائے کشادہ پیشانی تواند بود کہ بفرانجی نشاط غمگساری کوہن پیش نہاد ہمت او باشد یا خوشہ
گرہ برابر کہ اگر سرور ہمہ جہانیاں نصیبہ او باشد و ثانی آستانہ رو نباشد بزرگ این درگاہ کہ پیشوا
نشائین راز اسباب و الاست آں مایہ دریافتی تواند بود کہ از خوف و رجاء قبض و بسط فراترک شدہ
غم و شادی را پیرامون خاطر مقدس او راہ نیاشدے خواستم کہ فراتر ازین مقامے چند رسیدہ
خود چوں گویم دریافتہ خود را رقمزدہ کلک جوہر سلک نمایم لیکن حکیم کہ دانش جہاں ساز فطرت
سوز من رخصت آں نمے دید بخاطر شوریدہ سے رسد کہ این تیز رو اول مصاحبان بزم عشرت
جہاں آفرین را سایہ ایست بلند پایہ و آں کوہن دوم ملازمان بارگاہ سلطنت را پرتو بیت ساز دار
آں قدر میں سومین مخرمان خلوتخانہ شہود را نمونہ ایست پسندیدہ اللہ اکبر حسد کہ حاسد مرا
بیش از ہر کس در اندوہ دائمی محبوس داشتہ بسزائے او را در گمیان او وارد اے نفس بشری من
زینہار کہ در نہاد خود منافقانہ انتقامی پوشیدہ نداری داسے معاملہ تاہم ترا کہ روشنی از دریچہ قدس
راتبہ ساختہ اند چرا اندیشہ ظلمیتان سنگ راہ تو سے شود اگر بہ نیکی تو وارد رسیدہ در دشمنی تو کمر اتہام
سے بندند بہانہ کہ بیمار انداز مرضی کار صحیح چه طبع داری و اگر بدانکا شتہ با تو راہ مخالفت پیش
دارند و مبلغ علم خود راہ عبادت سلوک سے کنند تو چرا بہرہ سنگ تفرقہ سے اندازی و الحق از میں بیمار
یے تمیزی زیادہ از میں چه سے خواہی۔ اے نفس من کہ از کم حوصلگی خود یا ابھی در تو کہ از گروہ بد نہادان

خلع و کمر نشی از گفتار و کردار تو گمان خوبی برده ام این رنگ حرف می زخم و گزند بدی را بدانکاشتن
 و با او نزدیک بارت یا حقن اگر از خرد اندیشی و در است. در معامله فانی چه دور باشد لے کاش دشمن
 من فہمیدی کہ من ازو چه رنگ آسودہ ام تا ہر آئینہ الاملازمت نامرودانہ خود باز آمد فقط ہوا و بیاطن
 ہم رنگ گشتہ براحت افتادی و کاشکی خیر اندیشی کہ در حق دشمن داری یا حق اساسی مرا کہ راہ
 مزاحمت ندارد دوست طفل مشرب حقیقت نفہم من بدانندی تا بہ تقد از دوستی من رنج زودہ
 نشدی کے باشد کہ از حیض گفت. این زن تجہ نمش من کہ معاملہ نفہمان اورا نفس ناطقہ و
 گروہ از تیز روان عرصہ دانش نفس امارہ نامند طہارت یافتہ ما من خموشی گرا پیدہ استغفر اللہ
 استغفر اللہ الہی این عہد خواہش را عبد اللہ ساز. ہند ہم شہر ربیع الاول سن نہ صد و نود و نہ در
 دار السلطنہ لاہور بنگارش یافت اللہ اکبر الہی من دوستدار جہاتیاں را جہاں دشمنی کہ دشمنی عالمیان
 باشد چہ عطیہ است عظمی و موہبتی ست کبرے کہ بہ من فرغ خرواں را از اسباب دوستی افزائے گروہ
 بنی نوع خود گروانیدہ ام. بلیت

عاشقم بر قہر و بر لطفت بجد اے محب من عاشق این ہر دو ضد
 اگر چہ شکر اینکہ مرا بوسعت آباد رفقا در آورده از شادی و غم نجات داوۃ بزبان ثبات پائے بصر
 در زاد کنی. اما بس بارہا بر خاطر بر اعداں من کہ بنی نوع من اند. نہادۃ یا مرا زودا کر کثرت آباد
 وجود بہ خلوت خانہ عدم رہبری فرمائے یا گرافی این گرانوں کوئے لشیب تا داوے را چارہ نمائے
 مرا کہ از اسیری این تجہ رعنائے دنیا باز خریدی برائے چہ در طویلۃ این علف خواران زہد ہنوسے
 داری من کہ کندۃ اخلاص بر پائے دارم و ذخیر گراں مروت در گردن و ترازوئے خرید و فروخت
 معاملہ و دست چارۃ خوداں دیدہ ام کہ سرمایہ ہستی خود را کہ چہاں گوہر گراں بہا است یعنی جان کہ اس
 المال کم معرفت طبعیان باشد و مال کہ خلاصہ جوہر سودا گراں پست ہمت تواند بود و ناموس کہ
 در میان خواجہ دنیا و کناس عالم و تجہ روزگار مشترک است و بہترین اسباب بزرگی بزرگان پندار
 پرست است و دین کہ عصائے کوراں کوئے راستی و درستی است. در کار سازی صاحب پادشاہ
 ولی نعمت خود نشان کردہ بہ پیشانی کشادہ مسرت پرانے آن جہان گرم. الہی از حوصلہ و خردی
 داوۃ در خور آن و باندازۃ او کار از منے طلبی و از میان تہی کہ دارم چنین پائے حال خواہشم. اے ہستی
 بخش من مرا ازیں اندیشہ نگیری. فرود

بچاہ یوسف من بہ کہ اندرین بازار

بچار سوئے مرا وے فتادہ ام کہ ہنوز

بست و ششم شہر بیچ الاؤل سن نہصد و نو دو نہ در لاہور قلمی شد۔ اللہ اکبر خیر اندیش نیکو کاراں
تواند بود کہ رحمت عامہ ایزدی را مخصوص طائفہ ندانستہ خود را از آلائش خواہش پاک دانستہ بر منہ
تسلیم نشسته تقویٰ کل نماید و ازال فرود تر آں دو نمندی بود کہ بزم دوستی با دوست و دشمن خویش
و بیگانہ آراید و ازین کمتر آں بخت بلندی تواند بود۔ کہ اگر بہ نرہت سرانے محبت نتواند رسید بارے
بقلاوزی بخت خدا داد بر بساطِ عترت رضا رسید و بخاطرے کشادہ پیشانی خوشنودی خدا رضا مندی
خود داند و ازین پست تر آں نیک ذاتی تواند بود کہ اگرچہ رحمت شادمانگی را مخصوص گوید
ساختہ است۔ لیکن از رو وطن مخالف آرمیدہ صلح کل در میان وارد و ازین کمتر ازال سعادت
مند سادہ لوح تواند بود کہ ہر چند بہ دولت سرانے محبت کل و نرہت سرانے رضائے کل
و دار الامن صلح کل نہ رسیدہ است۔ اما روشیکہ از راہ عقل ناقص یا تقلید کامل آورہ اند بے
مداخلہ ریاضت و بد آں روش را مردانہ امتثال و اجتناب سے نماید و مراتب این چہا طبقہ گوی
چوں مدارج آن علوم و جہول کہ منزل او فرود تر ازینہا ست از پایۃ اصحابیرون و از حیثہ بیان
افزونست۔ اللہ اکبر ابو الدنیا آں پست نظر تے است۔ اکہ کہ عجزہ بد روی دنیا را عرو میں
زیبا شناسند۔ لیکن اذ اتجا کہ بمشام جان او از دولت خانہ ہست نسیمی رسیدہ است۔ چنانچہ در
اقبال این نامرد فریب از جائے اطمینان و مقام آرام نرفتنہ کامیاب خورشیدی و شادمانی نے
گرد۔ و در او بار این بے وفائی دوست کش دشمن نواز پائمال اندوہ و کد کوب غم نے شود
ابن الدنیا آں بے یار دانستے است کور باطن کہ در آمد شد این پیر فرقت بے حقیقت نادان
برادر دانا افکن خمران زدہ شادی و ماتم است۔ نہ در حصول لذات این شرب فنا اتما حکم
حوصلہ شادی او سیر نہ نفس آرزوئے او در دشمن آرام و نہ در العدم این نیست ہست نما
معدہ ماتم روزگار او پرو پائے خواہش اولنگ و عبد الدنیا آں بے سعادتے ست کہ با فراہم
آوردگی تیر گہلے سابق در حصول مقاصد میان ہی این نشاء صورت کہ گذاشتہ خود پروران
و مرد و روشن ضمیرانست از شاہراہ راستی و درستی انحراف سے و زرد و اما در دفع مکارہ این
جہان مزدراز جاہ طریقی منحرف شدہ دست بدامن مکر و حیلہ زدہ نجات خود را سے جوید
امتہ الدنیا آں بے دولتیت کہ با فنون بدی و بد کرداری کہ صحت ذکر یافت۔ یکبارگی اند
راہ راست و درست کرداری کیسو شدہ در حلیہ ملائم و دفع مضار و مراتب سوری و ہمارج
ماتمی کر بوہ مہلک گریزت قطع نمودہ مکر بستہ مکر و خدایت ست در ہر ماہ سن سی و شش از

دل بزبان قلم آمدہ فائدہ پرستبصران ہوش ربا پوشیدہ تماند کہ مقصد اعلیٰ و مطلب استی
 دریافت ذات و صفات ایزدلیست۔ جل جلالہ جو یندگان این گوہر بے بہا دو گروہ اند گروہ ہے
 بکشف و شہود دست ہمت بدامن مقصود زود اند و طائفہ بوسیلہ جمیلہ دلیل و برہان برسہ
 علیائے این مقصد از جہند برآمدہ کامیاب دانائی گشتہ اند۔ فرقہ اولیٰ اگر بوجود نبی گوید یہ اند
 آن جماعت را صوفیہ گویند و اگر نہ حکمائے اشراقیہ خوانند و طبقہ آخری اگر نبی را اعتقاد دارند
 نامند و الا حکمائے مشائین و اند این خلاصہ تحقیق است کہ سید جرجانی در حاشیہ مطابح از متحققین
 قدما نقل مے فرمایند۔ کہی آنچه مرضی تست بدان بدہست فرمائی نمیقہ ابوالفضل جن مبارک
 عقی عنہما اللہ اکبر ہندی نشدہ راہ ہدایت مشناقتن دیدہ وری را بکوری فرودختن است یا
 آرمیدگی خوشتن را بے انصافی دست و گریبان داشتن دانستہ خود گفتن ہرزہ کاری و نایافتہ
 خود را بیان کردن بے خبری و خموشی حرف ہر گشتن دکان داری اے جو یائے راہ معاملہ باستعدہ خطاب
 چہ احتیاج کہ مقدمات معنوی کہ مخدرات قدسی اند۔ در میان آورد باقی استعداد خود چہ اتریں مقام
 حرفی زند و نامحرم را در خلوت سرعے سلطانی راہ و ہدآگاہ دل باش اگر شناسائے معرفت و
 آشنائے حقیقت گشتہ یعنی قطرہ از دریا و ذرہ از ریگ بیابان بدست افتادہ منصب در بانی یافتہ
 کمر بستہ پاسانی باش و اگر نہ پا از اندازہ بیرون منہ و بیہودہ مخروش کہ مبادا نوحہ دل آزار تو باستانی
 خاقانی رسد نوزد ہم صفر سن ہزار مرقوم شد۔ اللہ اکبر اے ابوالفضل با وجود بینائی چہ رقم کہی بنا
 خود مے ہی و با چندین دانائی برائے چہ نشان ابہی بر خود مے پسندی دید و دریافت اتخوان از مست
 سابقہ کہ بحسب ظن و در بیناں خرد پیشہ زمان ما از ایام فاضلہ است۔ دانستی کہ مبلغ محصولات
 تجارت محل در کلیدہ دو منہ اعلان نمایند۔ تا بد لاوران روزگار ما چہ امید داشته شود زود تر خود میر
 نگاپوی ہر چہ تمام تر اگر توانی از خطاب اسباب بر آرتفاوت از منہ و تیاں ایامے آزا کہ بر تو خواندم و تکیہ
 بر آن کردہ باتو مے گویم برائے آنست کہ خوکر وہ عادتے و الامزاج روزگار نا پائند از غمخوان پیدا نش حال
 کہ نہ آغازش معلوم و نہ انجامش پیدا ورنکی و بدی و نشیب و فراز یکسان است۔ حیف باشد کہ برائے
 آلاکش بے ثبات کہ جز نمائش و چشم احوال ندارد خلاصہ زندگانی را در انتظام اسباب لایعنی صرف
 نمائی و از حرف بلند و دریافت از جہند کہ گلچے نفس ذوقنون تو بآں بازیت مے دید۔ فریب نخوری کہ
 راہ بس دراز و باریک و خطرناک است۔ چہ رہبران پے گم کردہ اند و در اول قدم فرورفتہ
 نہیںد نیہا اگر بگرد و درست پاک اند و نس شوائب ریا آراستہ نگردد و بد اند کہ چہ حیرانی عظیم است

ولہذا مولانا روم سے فرمائیے۔

ہرگز اور عقل نقصان اوقاد کار او فی الحمد آساں اوقاد

چہ باوجود نکال معنوی وبال ظاہری تدارد سبحان اللہ تا نگاہ کردن صد اعراض بر خدایے کتم
ذکرہ امکان را در درگاہ وجوب جز رضامندی و خرسندی ہرچہ کند نشان بے ذولیتست چہ تماشاست
است کہ خود معاتب و خود معاتب ہم بیمارم و ہم طبیب مسہلی کجا است کہ مودہ خاطر را از اخلاط
فاسدہ و انشہائے رسمی پاک ساختہ بجائے ضمیر مشرف سازد و از حسن صورت و سیرت
کہ دام نیا تعان راہ طلب است۔ نجات بخشیدہ فنائے کلی و اتصال حقیقی بخشیدن نہ بعد
ہو نو و شش بیلدہ لاہور نگاشتہ۔ اللہ اکبر ملتقطات شرح آداب المریدین روزہ
از روزہا کہ خاطر مشوش بمسودہ ملتقطات شرح آداب المریدین مشغول بود دل ہرزہ گرد
را پائے بند سخنان این طائفہ ساختہ بمقتضائے مایخویائے کہ داخنت۔ سودائے خام سے
پخت از برادر دینی دو اور یقینی حکیم ابوالفتح کہ دریں سرائے وحشت آباد بے آدمی معنی آدمیت
دیوئے مردی ازاں گرامی تہا و خانوادہ نفس ناطقہ بمشام این مسکین سے رسید و قوت جان
و قوت عقل سے گشت این رباعی با سائر مناسبات رسیدے خواست کہ عبرت و خبرت این
نامہ را بہ تمام تسوید نماید لیکن چون بہ شوریدگی حال رباعی را مناسبے تمام بود بندگراں اختصار نمود۔

اسرار حقیقت نشود حل بہ سوال نے تیز بدر با حقن حشمت و مال

تا خون نکلنی دیدہ و دل پیچہ سال ہرگز نہ ہند راہرت از قال بحال

ہر چند خاطر بے حوصلہ را شرح شرح کرد لیکن مشورہ امید سی و نوید وصولی نہ رساند۔ اللہ علی ذالک
اللہ اکبر ابوالفضل بن مبارک را کہ نہ ترسند از ہستی موہوم و نہ طول از نیستی اعتبار نیست مایخویائی
ذاتی یا شورش بہاری باز بتیابانہ بہ گلگشت سخن گزینی آوردہ گاہ بہ بہانہ غذائے خویش قدسیات
کلام رائے نویسد و گاہ بہ خیال بہانی برادران فطرت زکہ بردارست و گاہ برائے دفع شر تمنا چیاں
طبیعت کہ اخوان معاشرت اند در تسوید و اوراق کوششے دارد۔ آہی حشی و سرمہ کہ نجلت زدہ
وبال است تا از وحشت آباد گفتگوئے بر نر بہنگہ خموشی رسیدہ نظارگی باشد۔ اللہ بس و ما بقی
ہوس در فتح سال چہلم آہی این دو کلمہ نوشتہ شد۔ اللہ اکبر اے نفس معر بہ اگر آہنگ انصاف
طرازی در سرت ہست با خود بقدر دریافت خود زندہ معاملہ بردوزنی و با برادران عینی کہ
فرزندان آدم اند با اندازہ عمل خود خلعت سودوزیاں سر انجام دہی و اگر از فرعونے کہ

در نہادت محرم ساختہ اند این گفتار مرانے فہمی چارہ بیماری خود را ازوداغ بیماری دیگران چہ مے جوئی و مرجم جراحت خود را علاج مرضہائے جہاں چہ مے سازی۔ اللہ اکبر حق گوئی مین کہ دوست از دشمن نداند و آشنا از بیگانه نشناسد۔ از رضامندی دشمنان و ناخوشنودی دوستان کے نشاود غمگین خواهد بود۔ معشوق مین کہ در ناحق طلبی از مین نابرخوردار است۔ در عاشقی چگونہ کامروائی طبع داشته باشم۔

انتخاب منتخب مکتوبات شیخ شرف الدین منیری

از مکتوبات صدی آل تشنہ نشان یافته آب کہ بہ جستش تشنہ گرداند و نوشیدنش تشنہ تر شرف الدین منیری سخنے چند کہ بر خاطر ابو الہوس و نفس مخادع خوش مے آید بہ نیت توشہ ایام تجرد مے دارد اے نفس اگر دریں طوبیت سداوی در شادی داری۔ ہتھے در کار خود کن مروانہ قدمے بردار کہ اگر بقصودرسی بارے صاحب ہمتانہ در راہ رفتہ باشی مروا ماہ الہی سن مے و سہ در ذرا الخلاقہ ماہور نوشتہ شد۔ اللہ اکبر مدارا آنست کہ در ضمن خوش روئی و کشادہ پیشانی حق فوت نشود و ماہستہ آنست کہ در ذیل معافیت حق در پر وہ کتمان ماند یا بطلانی در متصفہ ظہور جلوہ کند۔ شکر این کہ در کلیات براہ ماہستہ زرفتم۔ در کیل آسمان ننگید و اندوہ آنکہ در بعضی جزویات بایکے ماہستہ رفتہ در کالبد زمین در نیاید۔ اللہ اکبر ابو الفضل کہ با دشمنان ہموارہ خیر اندیش بودہ۔ آہنگ دوستی دارد با دوستان چہ زلیست آدمیانہ نکند۔ لذات این معنی عذرخواہ طعن بدگوہران مست۔ اللہ اکبر ابو الفضل کہ بگاپوی ہمت و جستجوئے فطرت بر آستانہ صلح کل اقامت دارد۔ آمرزش دوستا تنگ حوصلہ کوتہ نظر کہ مدارا از مواسانہ شناسند و جنگ را از صلح جدا نتوانند کرد۔ از ایزر و خود مسالت مے حمید اللہ تعالیٰ از اندیشہ و معصیت گر پزیت و یکدیت برادران کنجشک حوصلہ مرا مگیرا و در مرا از اعتراض بر حرف دوستان کہ چہ دوست ما با دشمنان دوست نما است یا ہمانا کہ دوستی او با ما نیز از میں قبیل است یکسو کند۔ اللہ اکبر ابو الفضل کہ با خود و دشمنی مے باز دو با دیگران شطرنج دوستی آہی چہ مے خواہی کہ اورا بروشی دشمنی خودش گردانیدی و جہانی بطریقی در کہیں او داری۔ اللہ اکبر صبر از نادان آید و شکر از دانامیر کہ با داغ پیشانی در دنیا کی و نارضائے ایزدی مدوح گو چہ از پیشوایان کارخانہ انظام است از کوتہی حوصلہ در پایان خطا است اللہ اکبر الہی دانش گوارا کہ بر بیدا نشان تفوق تجوید کرامت فرمانی والا در کنج خمول یرد انشی خرسند دار۔ اللہ اکبر از بے انصافی

گویم یا از کورے دائم کہ خواہش محال نہایم و چشم اجابت از واجب متعال داشته باشیم۔ اللہ اکبر
ملو تب مہربانی و مدارج عطوفت قدیو جہاں از اندازہ گفت بیرون است۔ وانگاہ از امثال ماکوتہ
نظران گویند مضیق بشرے بہر حال امثالاً فرمان تہران خورد کہ مالایدرک کلمہ لائیکر کلمہ است۔ کلمہ چند
نگاشتنہ قلم ضاعت مے شود مے فرمودند کہ بیچارہ آدمی با وجود فروغ خورد و ظلمت طبیعت در افتادہ
راہ نجات خوردنے جویدو یا وجود چندیں نعمت کہ برائے اوسرا انجام دادہ اند قصد جاندا بان نمودہ سینہ
خود را کہ محرم اسرار ایزدینست گورستان حیوانات مے سازد و از برائے پرماعتن شکمے چندیں جاندار
را بلافانہ عدم مے فرستد مے فرمودند کہ کاشکہ جسم عنصری من بشائبہ کلاں بودے کہ این نامعاملہ بہان
گوشت خوار از گوشت این کس سیرگشتہ بیاندازد دیگر نیرداختندے فراخی حوصلہ عطوفت را شرح
ہم یا بلندی و از جندی دریافت والایان کم اگر تو کر نے بودے و مدوح پادشاہ نے بودے حرف
چند از ہمیدگی خوردے گفتے۔ ہر آئینہ از طعن کوتہ نظران گونشیب نادانی امین بودے۔ استغفر اللہ
من کہ است در کنون زدہ ام و از رد و قبول بزرگان جہان یکسو گشتہ سر بلند شناسایم۔ از اعتراف
کوہان بے عھاچہ اندیشہ مند باشم ہیزد ہم محرم من ہزار قریب آب چناب کہ حضرت بشکار بر آمدہ
بودند مرقوم شد۔ اللہ اکبر تجروش و حدتی را عشق کنج خانہ نشان محبت عقل ست و کثرتے تعلقے
را دوستی خلوت بیماری نفس روز پنجشنبہ ہیزد ہم شعبان سن ہزار و یک سر آغاز بیاض ابو فضل
بن مہدک را کہ بہ ہمت خرداشناسان فراخ حوصلہ از تنگنائے جنگ کل بہ صلح کل آمدہ در انواح
عام خلوت گزیں بود۔ سفر اقلیم محبت کل پیش آمدہ امید کہ در ان ملک مقدس اورا توفیق
اساس خانہ شود تا مستعد سفر جا بلقائے رضائے کل گردد و آنجا نیز نشین دکش بدست
افتد تا شائستہ صحبت مسافران آسمان نور و راہ تفویض کل گردد و در ان دارالخلافہ ایزدی سید
توطن گزید۔ تا بوقت مسعود شناور محیط محو مطلق گشتہ بہ نہ ہمت سرائے دولت جاوید عمر ابد باید۔
اللہ اکبر رفیق مرغ و مرغیاں ناصح خموش گویا بشر موتمن رہنمائے بے رعوتہ آشتائے
دوست رود دست صداقت نشان شناسائے ہر منزل زبان دان ہر دیار میانی ہر معاملہ
ترجمان ہر زبان ناخدائے بحر محیط کشتی بے ملاح زاد و راہلہ بہترین سفر تار و پوداں باس
بدست افتاد۔ یعنی ورقے چند منزہ از نقوش رسمی را پیش گرفت تا قادیات حقیقت
و مقدسات معرفت کہ معین این معاملہ باشند۔ نوشتہ آید و شائستہ آن اسامی گشتہ مدنی الطبع
مرادینہ فاضلہ باشد و شورش باطنی را چارہ گر آید و وحشت این راہ واپس نبرد۔ افسوس کہ شیبہ